

การปลูกดาวเรือง

เบญญา มะโนชัย

อาจารย์ประจำภาควิชาพืชสวน คณะเกษตร มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

ดาวเรืองโดยทั่วไปแบ่งเป็น 3 ชนิด คือ

1. ดาวเรืองอเมริกัน (*Tagetes erecta*) เป็นดาวเรืองที่มีถิ่นกำเนิดอยู่ทางตะวันตกเฉียงใต้ของทวีปอเมริกา ลำต้นสูงตั้งแต่ 25-100 เซนติเมตร นี้ออกสีเหลือง ส้ม ทอง และขาว กลีบดอกซ้อนกันแน่น ดอกมีขนาดใหญ่ประมาณ 7-12 เซนติเมตร ดาวเรืองชนิดนี้มีหลายพันธุ์ ได้แก่

- 1.1 พันธุ์เตี้ย สูงประมาณ 25-35 เซนติเมตร
- 1.2 พันธุ์สูงปานกลาง สูงประมาณ 25-35 เซนติเมตร
- 1.3 พันธุ์สูง สูงประมาณ 40-90 เซนติเมตร

2. ดาวเรืองฝรั่งเศส (*Tagetes patula*) ดาวเรืองฝรั่งเศสเป็นดาวเรืองต้นเล็ก ตั้งเป็นพุ่มเตี้ยๆ สูงประมาณ 15-30 เซนติเมตร ดอกสีเหลือง ส้ม ทอง น้ำตาล และสีแดง ดอกมีขนาดเล็ก ประมาณ 3-4 เซนติเมตร นิยมปลูกประดับในแปลงมากกว่าปลูกเพื่อตัดดอก เนื่องจากมีก้านดอกสั้น นอกจากนี้ยังเป็นดาวเรืองที่สามารถลดปริมาณไส้เดือนฝอยที่ทำให้เกิดอาการรากบวมในการพืชได้ ตัวอย่างดาวเรืองฝรั่งเศส ได้แก่

2.1 พันธุ์ดอกชั้นเดียว ดอกมีขนาด 3-5 เซนติเมตร ได้แก่ พันธุ์เรดมาเรตต้า (red marietta) นอชตีมาเรตต้า (naughty marietta) เอสปานา (espana) ลีโอปาร์ด (leopard) เป็นต้น

2.2 พันธุ์ดอกซ้อน ดอกมีขนาดตั้งแต่ 3-7.5 เซนติเมตร ได้แก่ พันธุ์ควีนโซเฟีย (queen sophia) สการ์เลต โซเฟีย (scarlet sophia) โกลเด้นเกต (golden gate) เป็นต้น

3. ดาวเรืองพันธุ์ลูกผสม (male marigold หรือ afro-american marigold) เป็นดาวเรืองลูกผสมระหว่างดาวเรืองอเมริกันและดาวเรืองฝรั่งเศส โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อนำลักษณะความแข็งแรง ดอกใหญ่ และมีกลีบซ้อนมากของดาวเรืองอเมริกัน รวมเข้ากับลักษณะต้นเตี้ยทรงพุ่มกะทัดรัดของดาวเรืองฝรั่งเศส ดาวเรืองลูกผสมให้ดอกเร็วมาก คือเพียง 5 สัปดาห์ หลังจากเพาะเมล็ด ดอกมีขนาด 3-7 เซนติเมตร ดอกดกและอยู่กับต้นได้นาน ไม่โทรมง่าย ต้นสูงประมาณ 25-40 เซนติเมตร มีความแข็งแรงและแตกกอได้ดี ดาวเรืองชนิดนี้มีข้อเสียก็คือ เมล็ดจะลีบ ไม่สามารถนำมาเพาะให้เป็นต้นใหม่ได้จึงเรียกว่า “ดาวเรืองล่อ” เช่นเดียวกับการผสมม้ากับลา มีลูกออกมาเรียกว่า “ล่อ” ซึ่งเป็นหมัน จึงทำให้เมล็ดมีราคาแพงมาก และการปลูกดาวเรืองด้วยเมล็ดชนิดนี้ จึงควรใช้เมล็ดเป็นปริมาณ 2 เท่า ของจำนวนที่ต้องการ เนื่องจากเมล็ดมีเปอร์เซ็นต์ความงอกต่ำ

การใช้ประโยชน์จากดาวเรือง

ดาวเรืองเป็นไม้ดอกนิยมปลูกทั่วไปโดยส่วนมากนิยมปลูกเป็นไม้ประดับ และปลูกเพื่อตัดดอกร้อยมาลัย นอกจากนี้ยังสามารถนำมาใช้ประโยชน์ด้านอื่นๆ ได้อีก เช่น รากดาวเรืองฝรั่งเศสบางพันธุ์สามารถลดปริมาณไส้เดือนฝอยที่เป็นศัตรูพืชได้ ดาวเรืองยังสามารถไล่แมลงหริ่ขาวที่รบกวนมะเขือเทศ นอกจากนี้ยังใช้ประโยชน์ในด้านเป็นพืชสี เช่น สีย้อม สีสผสมอาหาร ดอกดาวเรืองมี lutein สามารถนำไปผสมอาหารเลี้ยงไก่ ทำให้สีของไข่แดงเข้มขึ้น

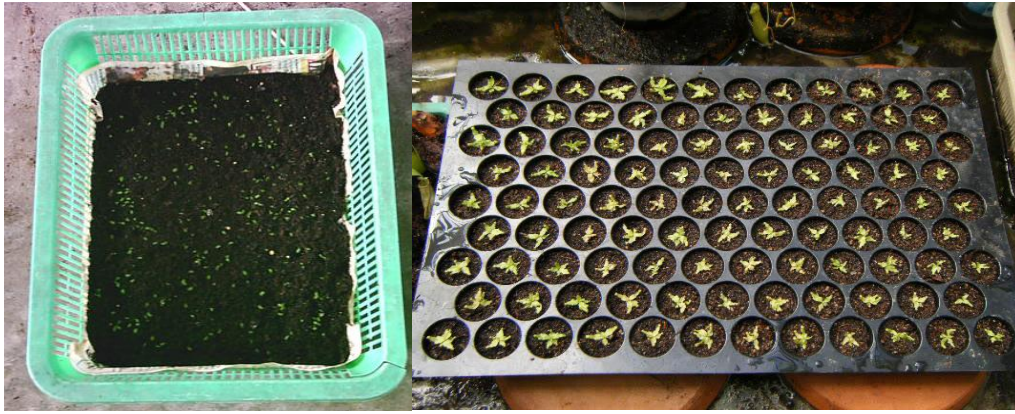
น้ำมันจากดอกดาวเรือง *Tagetes minuta* สามารถฆ่าลูกน้ำได้ และมีการศึกษาประสิทธิภาพของโลชั่นกันยุงจากน้ำมันหอมระเหยที่สกัดจากดอกดาวเรือง พบว่าโลชั่นกันยุงที่สกัดจากดอกดาวเรืองเมื่อเทียบกับโลชั่นกันยุงตะไคร้หอมขององค์การเภสัชกรรม ให้ผลไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ส่วนการศึกษาเปรียบเทียบคุณสมบัติทางเครื่องสำอาง ได้แก่ กลิ่น ความเหนียวเหนอะหนะ การแผ่กระจายของโลชั่นระหว่างโลชั่นกันยุงสูตรที่สกัดจากดอกดาวเรืองกับโลชั่นกันยุงสูตรตะไคร้หอมขององค์การเภสัชกรรม พบว่าโลชั่นกันยุงสูตรที่สกัดจากดอกดาวเรืองมีคุณสมบัติทางเครื่องสำอางดีกว่าโลชั่นกันยุงตะไคร้หอมขององค์การเภสัชกรรม (จุฬารัตน์, 2544)

ความสามารถดูดซับโลหะหนัก Chintakovid *et al.* (2007) พบว่า ในใบของดาวเรืองปลูกผสมระหว่างดาวเรืองอเมริกันกับดาวเรืองฝรั่งเศสมีความสามารถดูดซับ arsenic ได้ดีซึ่งเป็นปัญหาโลหะหนักในประเทศไทย โดยพบ arsenic ในใบดาวเรืองถึง 46.2% และยังพบอีกว่าปุ๋ยฟอสเฟตช่วยเพิ่มประสิทธิภาพการดูด arsenic ได้มากขึ้น

การเพาะปลูก

การเตรียมพืช

การปลูกดาวเรืองเริ่มต้นจากการเพาะเมล็ด โดยการเพาะเมล็ดสามารถทำได้หลายวิธี เช่น หว่านเมล็ดลงดินโดยตรง เพาะเมล็ดลงในกระบะหรือตะกร้า และส่วนมากที่เป็นที่นิยมคือ เพาะเมล็ดลงในถาดหลุม เนื่องจากง่ายต่อการย้ายปลูกและได้ต้นกล้าที่แข็งแรง เมล็ดจะงอกหลังจากที่เพาะได้ 2-3 วัน เจริญเติบโตอย่างรวดเร็วพร้อมที่จะย้ายปลูกได้ภายใน 10-12 วัน การย้ายปลูกกลางแจ้งหรือกระถาง ควรขุดขึ้นมาอย่างระมัดระวังพยายามให้ดินติดมากับรากด้วย ปลูกหลุมละ 1 ต้น กลบดินให้เสมอบนเลี้ยง อย่าปลูกให้ใบเลี้ยงลอยขึ้นมา เพราะเมื่อปลูกเสร็จแล้วรดน้ำ จะกระชกดินลงไปต่ำกว่าขอบกระถางประมาณ 1 ซม. จะทำให้ต้นกล้าล้มได้ หากปลูกเสมอระดับดินหลังรดน้ำจะได้ระดับที่พอดี ต้นทรงตัวอยู่ได้สบายๆ

ภาพที่ 1 ลักษณะการเพาะเมล็ดในตะกร้า (ซ้าย) และการเพาะเมล็ดลงในถาดหลุม (ขวา)

ภาพที่ 2 ลักษณะเมล็ดดาวเรือง

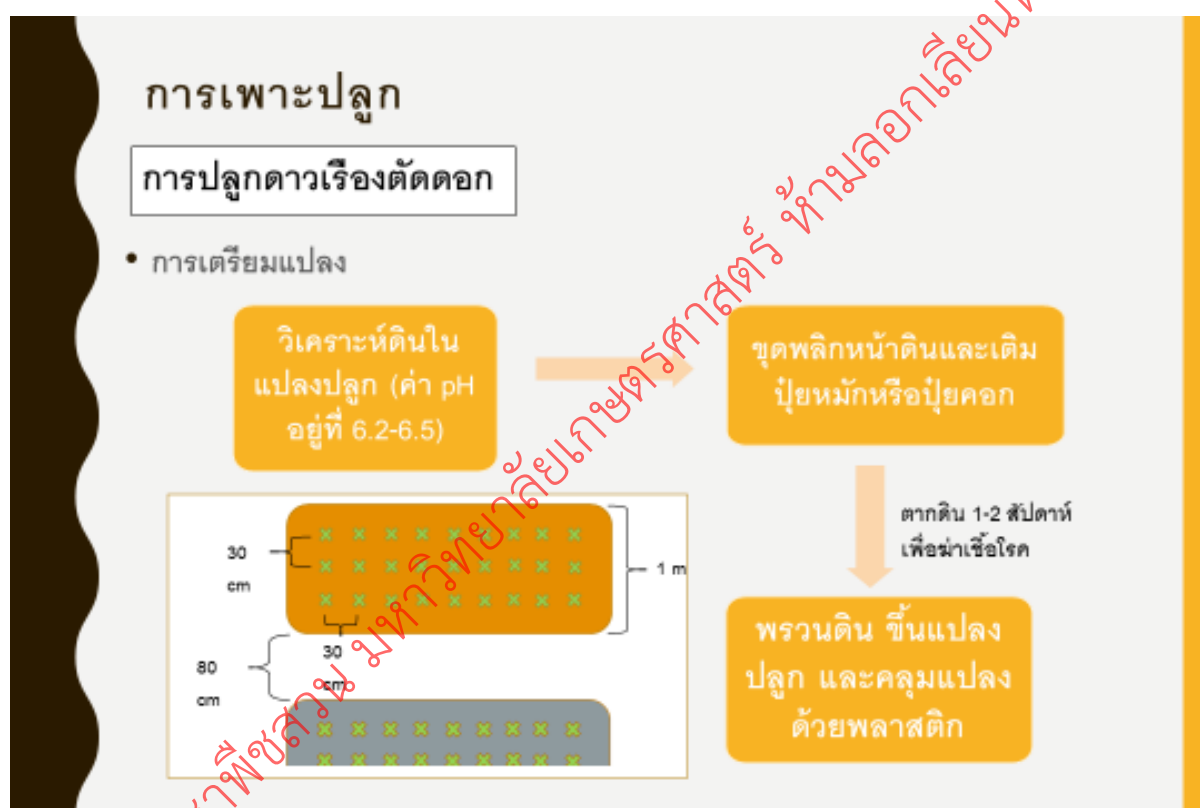
การดูแลรักษา

รดน้ำให้ชุ่มทันทีหลังจากปลูกเสร็จและใน 2-3 วันแรกควรรดน้ำวันละ 2-3 ครั้ง เพื่อไม่ให้ต้นเหี่ยวเฉา เมื่อต้นตั้งตัวได้แล้ว หลังจากย้ายปลูก 5-7 วัน ควรใช้ปุ๋ยใบ (ที่ใช้สำหรับรดกล้วยไม้) สูตร 20-20-20 หรือ ไกล์เคียงอัตรา 2 กรัม 1 ลิตร พ่นหรือรดทางดินติดต่อกัน 4-5 วัน เมื่อดาวเรืองอายุ 20 วัน (หลังจากเพาะเมล็ด) ให้ปุ๋ยสูตร 15-30-15 ต้นละประมาณ 1 กรัม ฝังตื้นๆ ห่างจากโคนต้นประมาณหนึ่งฝ่ามือ

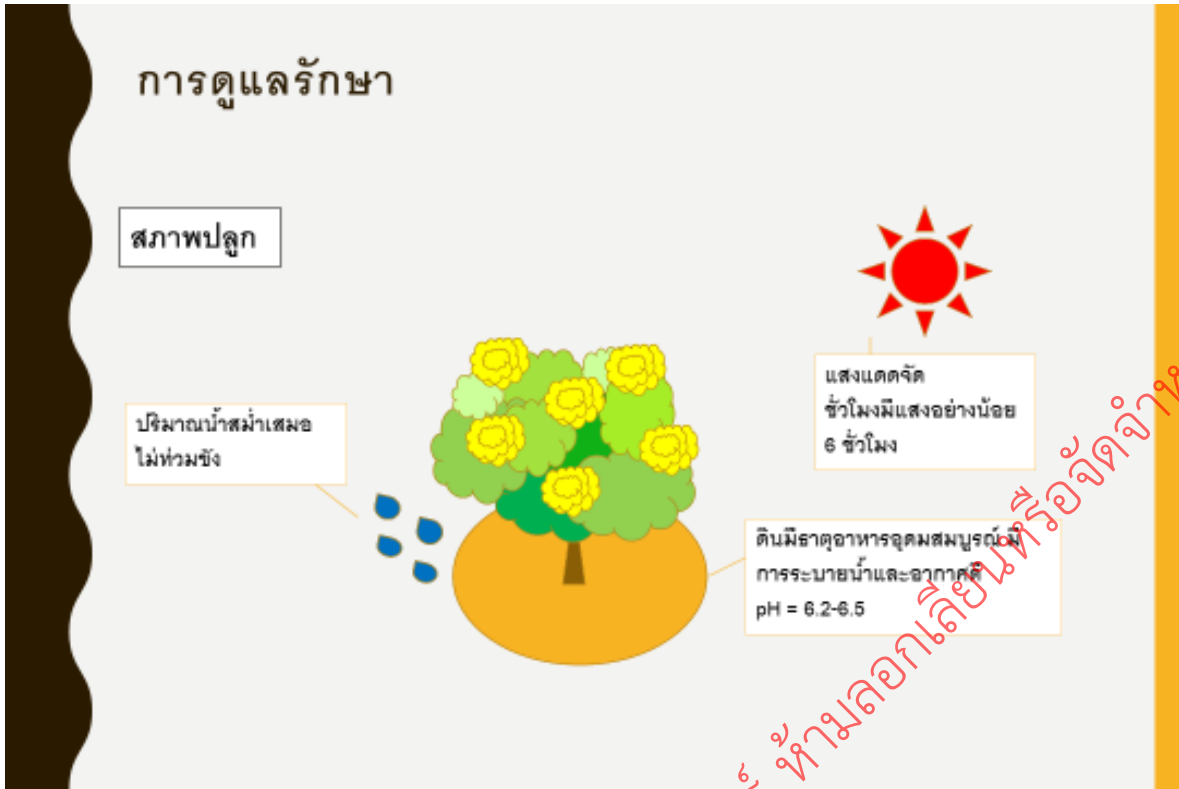
เมื่อดาวเรืองอายุ 25-27 วัน หลังจากเด็ดยอดแล้ว 2-3 วัน เพื่อช่วยให้การแตกกิ่งข้างเป็นไปอย่างรวดเร็วและสม่ำเสมอพร้อมกันทั้ง 8 กิ่ง ควรละลายปุ๋ยแคลเซียมไนเตรต 15-0-0 อัตรา 4 กรัมต่อน้ำ 1 ลิตร ราดบนบริเวณโคนต้น รดปุ๋ยติดต่อกันวันเว้นวันประมาณ 5-7 ครั้ง จนกระทั่งดาวเรืองอายุ 40 วัน หลังจากแต่งดอกและตาข้างออกแล้ว คือประมาณอายุ 40-45 วัน เสริมปุ๋ยอีกครั้งด้วยสูตร 15-30-15 ต้นละ 1 กรัม พร้อมกับใช้ซ็อนปลูก หรือปลั้วมือชะดินระหว่างแถว พูนโคนต้นเป็นการช่วยพยุงต้นไม่ให้ล้ม ถ้าปลูกในกระถางควรทำค้ำพยุงลำต้น ทำให้ต้นแข็งแรงดอกมีคุณภาพดี เมื่อดาวเรืองอายุได้ 50 วัน ละลายปุ๋ยใบสูตร 20-20-20

อัตรา 2 กรัมต่อน้ำ 1 ลิตร ดอกจะทยอยบาน ตั้งแต่ วันที่ 55-65 หลังจากเพาะเมล็ด และต้นจะเริ่มโรยหลังจาก 65-70 วัน (สมเพียร, 2526)

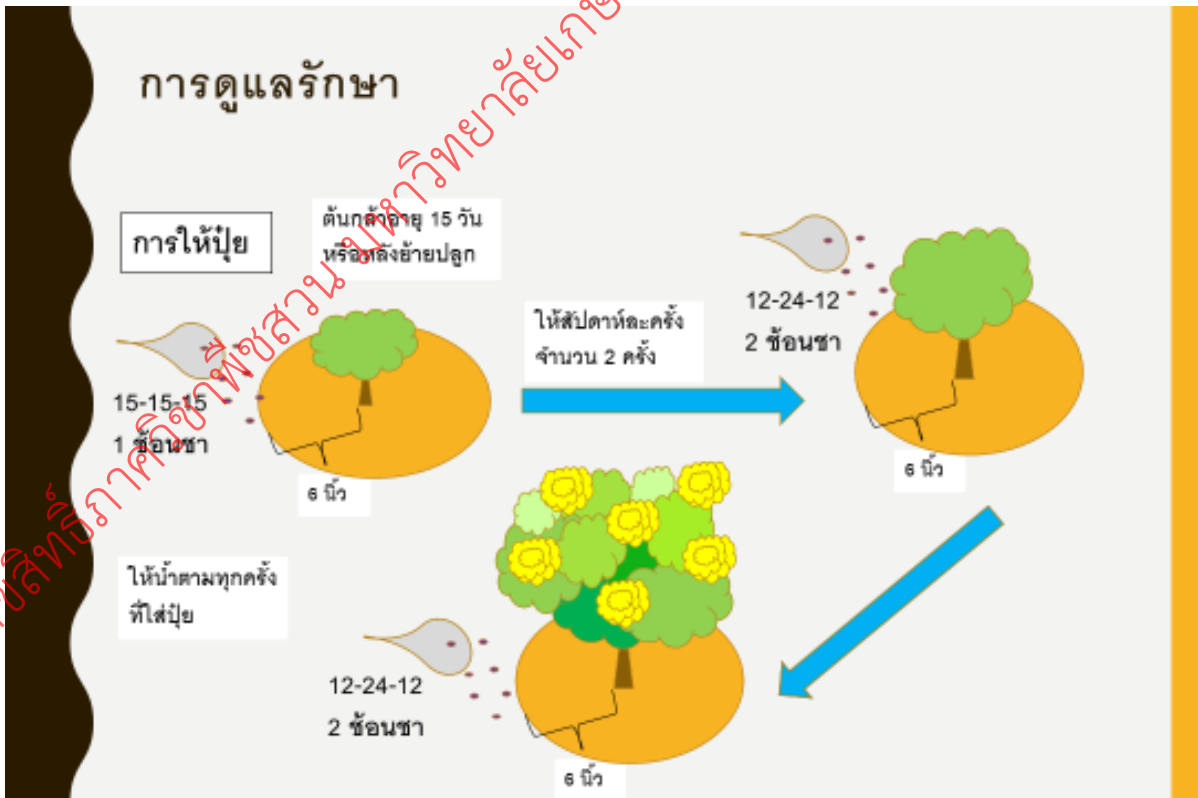
การเตรียมแปลงและการเพาะปลูก โดยดินที่เหมาะสมต่อการเจริญเติบโตของพืชควรมีค่า pH ประมาณ 6.2-6.5 เตรียมแปลงปลูกโดยการขุดพลิกหน้าดินแล้วเติมปุ๋ยคอกหรือปุ๋ยหมักเพื่อปรับโครงสร้างดิน ตากดินไว้ประมาณ 1-2 สัปดาห์ เพื่อฆ่าเชื้อจุลินทรีย์และแมลงก่อโรคในดิน หลังจากนั้นพรวนดินให้มีความร่วนซุยแล้วจึงขึ้นแปลงปลูกให้มีหน้าแปลงกว้าง 1 เมตร ส่วนความยาวปรับตามสภาพพื้นที่ เว้นระยะระหว่างแปลงประมาณ 80 เซนติเมตร โดย ระยะปลูกระหว่างต้น 30 เซนติเมตร ระหว่างแถว 30 เซนติเมตร จำนวนแปลงละ 3 แถว คลุมด้วยพลาสติกคลุมแปลง

ภาพที่ 3 การเตรียมแปลงปลูกดาวเรือง

ภาพที่ 4 ความต้องการของดาวเรือง

ภาพที่ 5 การดูแลรักษาดาวเรือง

โรคและแมลงศัตรูพืชและการป้องกันกำจัด

โรคที่สำคัญและพบบ่อยๆ คือ โรคเหี่ยวเป็นโรคที่เกิดจากเชื้อราไฟทอปทอรา (phytopthora) มักเกิดกับดาวเรืองที่ดอกกำลังเริ่มทยอยบาน ระยะแรกมีอาการคล้ายกับดาวเรืองขาดน้ำ กล่าวคือ อาการเหี่ยวจะแสดงในตอนกลางวันส่วนกลางคืออาการจะปกติ หลังจากนั้นประมาณ 3-4 วัน ดาวเรืองก็จะเหี่ยวทั้งต้นและตายไปในที่สุด การป้องกันกำจัด ใช้สารเคมีป้องกันและกำจัดเชื้อรา เช่น แมนโคเซ็ป ฉีดพ่นสลับกับคาร์เบนดาซิมประมาณสัปดาห์ละครั้ง และถ้าหากพบต้นที่เป็นโรคและตายในแปลงต้องรีบกำจัดทิ้งไป โรคราแป้ง เกิดจากเชื้อราชนิดหนึ่ง ลักษณะอาการ คือจะเห็นสปอร์ของเชื้อราเป็นฝุ่นสีขาวๆ ตามใบของดาวเรือง ทำให้ใบหงิก การเจริญเติบโตชะงัก ถ้าเป็นมากอาจทำให้ต้นตายในที่สุด การป้องกันกำจัด โดยการพ่นด้วยสารเคมีป้องกันกำจัดเชื้อรา เช่น แมนโคเซ็ป ไดแทน-เอ็ม 45 ประมาณสัปดาห์ละครั้ง และโรคดอกไหม้ เกิดจากเชื้อราเข้าทำลายดอกดาวเรือง ทำให้ดอกเป็นสีน้ำตาลจนไม่สามารถเก็บเกี่ยวได้ การป้องกันกำจัด ควรฉีดพ่นด้วยสารเคมีแมนโคเซ็ปหรือดาโคนิล โดยฉีดพ่นให้ทั่วทั้งแปลง

แมลงที่พบคือ เพลี้ยไฟ เข้าทำลายโดยดูดกินน้ำเลี้ยงจากยอดอ่อนและใบอ่อน จะเห็นมีรอยขีดตามใบหรือกลีบเลี้ยงของดอก เพลี้ยไฟจะระบาดมากในช่วงฤดูร้อน การป้องกันกำจัด ใช้สารเทมมิก เอ จี (temic A.G.) ผีงรอบๆ โคนต้น โดยผีงให้ห่างโคนต้นประมาณ 1 ฝ่ามือ หรือฉีดพ่นด้วยสารโตกูโรออนสัปดาห์ละครั้ง และ หนอนกระทุ้ม เป็นหนอนของผีเสื้อกลางคืน จะเข้าทำลายในขณะที่ดอกดาวเรืองเริ่มบานหนอนจะกัดกินดอกดาวเรืองทำให้ดอกแห้งเสียหาย การป้องกันกำจัด ฉีดพ่นด้วยสารเคมีกำจัดแมลง เช่น แลนเนท หรือใช้เชื้อไวรัสทำลายแมลงพวกเอ็น พี วี (N.P.V.) ฉีดพ่นในแปลงที่มีหนอนกระทุ้มระบาด (วัลลภ, 2541)

เอกสารอ้างอิง

- จุฬารัตน์ นุราช. 2544. การศึกษาประสิทธิภาพของโลชันกันยุงจากน้ำมันหอมระเหยที่สกัดจากดอกดาวเรือง. วิทยานิพนธ์ปริญญาโท, มหาวิทยาลัยมหิดล.
- ณัฐกุล บุญวงศ์. 2558. อิทธิพลของการขาดน้ำและการพรางแสงต่อฤทธิ์ต้านอนุมูลอิสระและปริมาณแคแทโพลิกล์ของดอกดาวเรือง. วิทยานิพนธ์ปริญญาโท, มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- วัลลภ พรหมทอง. 2541. ไม้ดอกยอดฮิตตระกูลคอมโพสิเต. มติชน, กรุงเทพฯ.
- สมเพชร เกษมทรัพย์. 2526. ไม้ดอกกระถาง. โรงพิมพ์อักษรพิทยา, กรุงเทพฯ.
- Chintakovid, K., P. Visoottivisith, S. Khokiattiwong, and S. Lauengsuehonlenl. 2007. Potential of the hybrid marigolds for arsenic phytoremediation and income generation of remediators in Ron Phibun District, Thailand. *Chemosphere*. 70: 1532-1537.